

Informatieverslag en advies informateur

Verkiezingsuitslag 21 maart 2018

De uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen in Zwolle is als volgt:

Partij	Aantal stemmen	Zetels
ChristenUnie	10.683	7
GroenLinks	9.981	7
Swollwacht	8.631	6
VVD	8.181	5
CDA	6.755	4
D66	6.277	4
PvdA	5.862	4
SP	3.360	2

In vergelijking met de verkiezingen in 2014 zijn GroenLinks (+4 zetels) en Swollwacht (+3 zetels) de grote winnaars. Het CDA wint 1 zetel. De ChristenUnie haalt meer stemmen dan in 2014, maar verliest toch 1 zetel. De SP verliest 3 zetels. D66 en PvdA beide 2 zetels. De VVD haalt meer stemmen dan in 2014, maar blijft in zetelaantal gelijk.

De opkomst in Zwolle bedroeg 61,4%. Dat is hoger dan de opkomst in 2014 die 58,2% was.

Procedure

Na de verkiezingen vond op 23 maart een openbaar duidingsgesprek plaats met de nieuw gekozen gemeenteraad. Daarin gaven de fractievoorzitters van de partijen hun duiding van de verkiezingsuitslag en hun ideeën over hoe te komen tot een nieuwe coalitie. De algemene conclusie was dat de ChristenUnie, als grootste partij, het voortouw in dit proces moest nemen. De ChristenUnie heeft mij vervolgens gevraagd als informateur. Met daarbij de opdracht om mij te richten op het vormen van een stabiele en verbindende coalitie. Ik heb dit verzoek aanvaard.

Ik heb het informatieproces opgedeeld in twee fases. In de eerste fase heb ik gesprekken gevoerd met alle partijen uit de gemeenteraad. In die fase heb ik de partijen gevraagd welke conclusies zij trekken uit de verkiezingsuitslag, welke partijen in eerste instantie een poging zouden moeten wagen een coalitie te vormen en of zij ideeën hebben hoe de raad en de inwoners van Zwolle betrokken kunnen worden in het proces. De gesprekken in de eerste fase leverden een duidelijk beeld op welke partijen als eerste in aanmerking kwamen voor het vormen van een nieuwe coalitie. Met deze partijen heb ik in de tweede fase een meer inhoudelijk gesprek gevoerd om een beeld te vormen of er voldoende basis aanwezig is om formatiebesprekingen te starten.

Eerste fase

In de gesprekken hebben de verschillende partijen de uitslag proberen te duiden. Als het om het resultaat ging van hun eigen partij, leverde dat een wisselend beeld op. Wel gaven alle gesprekspartners aan profijt dan wel last te hebben gehad van landelijke tendensen. Als het gaat om de uitslag voor Zwolle als geheel, kwam er wel een aantal gemeenschappelijke conclusies naar voren. Duurzaamheid wordt door de meeste partijen gezien als een thema waarvan duidelijk is geworden dat de kiezers hier veel belang aan hechten. Een ander opvallend kenmerk aan de Zwolse uitslag vormt de roep om zowel verandering als continuïteit. Zo is er enerzijds de forse winst voor de oppositiepartijen GroenLinks en Swollwacht en anderzijds zijn er twee collegepartijen die het aantal stemmen hebben weten te vergroten (ChristenUnie en VVD). Door een aantal partijen wordt de uitslag, en dan vooral de winst van Swollwacht en GroenLinks, geduid als een signaal van de kiezers dat ze beter gehoord willen worden. Thema's als windmolens en vliegveld Lelystad hebben naar de mening van de verschillende partijen ook hun invloed gehad op de verkiezingsuitslag.

De vraag welke partijen in eerste instantie het voortouw zouden moeten nemen bij de coalitievorming leverde een helder, door alle partijen gedeeld antwoord op. Alle gesprekspartners gaven aan dat de grootste partij en de twee grootste winnaars aan zet zijn: ChristenUnie, GroenLinks en Swollwacht. Deze drie partijen beschikken samen over 20 zetels in de nieuwe gemeenteraad. Op zich is dat voldoende voor het vormen van een meerderheidscoalitie. Alle partijen gaven echter aan dat een meerderheid van één zetel voor hun onvoldoende basis biedt voor een stabiele coalitie. Dan is vervolgens de vraag of gestreefd moet worden naar een coalitie van vier of van vijf partijen. Daarop is het antwoord ook eensluidend. Een coalitie van vijf partijen leidt tot een te 'scheve' verhouding tussen coalitie en oppositie en daarom heeft een coalitie bestaande uit vier partijen de voorkeur.

Het honoreren van de verkiezingsuitslag brengt mee dat daarbij het eerst gekeken is naar de VVD (5 zetels). Deze partij maakt thans deel uit van het college en won stemmen hoewel die niet konden worden vertaald in zetelwinst. Continuering is een afweging bij het streven naar de stabiliteit van het college.

Dit alles bracht mij tot de conclusie om met ChristenUnie, GroenLinks, Swollwacht en VVD de tweede fase van het informatieproces in te gaan.

Tweede fase

In de tweede fase heb ik afzonderlijk met de vier genoemde partijen gesproken. Ik heb de partijen gevraagd wat voor hen de belangrijkste thema's voor de komende vier jaar zijn, welke punten uit hun verkiezingsprogramma's zij bij voorkeur willen realiseren en of zij mogelijke programmatische belemmeringen zien in relatie tot de beoogde coalitiepartners.

Betrokkenheid raad en inwoners

Met de verschillende partijen is ook gesproken over hun ideeën om zowel raad als inwoners meer te betrekken bij het proces van coalitievorming. Dit leverde niet een helder beeld op. Alle partijen onderschreven dat het goed is te werken aan een zo transparant mogelijk proces. Bijvoorbeeld door regelmatig te communiceren over de stand van zaken van het proces en zo mogelijk over keuzes die worden gemaakt. Over de wijze waarop de gemeenteraad, inwoners en partijen in de stad betrokken worden bij het formatieproces, verschilden de meningen van

de partijen. Slechts een enkele partij pleitte voor een echt raadsprogramma. Andere partijen deden de suggestie de door de raad al vastgestelde strategische opgaven als basis te nemen. Een ander idee was om bij de discussie over specifieke thema's ook partijen en inwoners uit de stad te betrekken. Op die manier zijn de onderhandelingen niet een puur bestuurlijk en ambtelijk proces. Veel partijen benadrukten dat de betrokkenheid van inwoners en partijen uit de stad iets is dat gedurende de komende vier jaar vorm moet krijgen en niet enkel tijdens het onderhandelingsproces. Een heldere conclusie valt uit de gesprekken niet te trekken. Het is wenselijk dat op dit punt vanuit deelnemende partijen gedachten worden aangedragen die aan het proces van transparantie en betrokkenheid inhoud kunnen geven. Aan de beide grootste partijen (ChristenUnie en GroenLinks) is geadviseerd om dit samen met Swollwacht en VVD te concretiseren.

Conclusie

De inhoudelijke verkenning maakt duidelijk dat in de komende jaren het beleidsaccent zal liggen op het bevorderen van duurzame ontwikkelingen. De energietransitie - met inbegrip van windenergie - is een belangrijk thema en vraagt grote zorgvuldigheid in het maken van keuzes. Communicatie naar en betrokkenheid van inwoners van de stad staat daarbij voorop. Partijen hebben uitgesproken samen te willen werken aan de opgave waarvoor de stad staat.

Dit geldt ook voor de transformatie in de zorg waarbij het bieden van goede en betaalbare zorg voorop staat.

De stad Zwolle heeft een belangrijke regionale functie. Het versterken daarvan is eveneens een speerpunt waaraan partijen inhoud willen geven. De groei van het aantal inwoners vraagt om de bouw van nieuwe woningen. In het kader van de duurzame ontwikkeling moeten keuzes gemaakt worden voor inbreiding en nieuwe woonlocaties. Partijen hebben uitgesproken hieraan samen inhoud te willen geven.

Mijn advies is om met ChristenUnie, GroenLinks, Swollwacht en VVD (25 zetels) het formatieproces te starten.

Zwolle, 6 april 2018
Janco Cnossen, informateur